

Γενικές συμπληρωματικές παρατηρήσεις
στά ουσιαστικά Α' κλίσεως

Ἄν κοιτάξουμε προσεκτικά τούς πίνακες πού παραθέσαμε παραδείγματα κλίσεως πρωτοκλίτων ουσιαστικῶν στά μαθήματα 16, 17, 18 θά παρατηρήσουμε ὅτι:

1. Τά ἀρσενικά σέ -ας καί -ης στήν γενική ἔχουν κατάληξη -ου.*

*Σημείωση: Μερικά μέ κατάληξη -ας στήν γενική παίρνουν κατάληξη -α ἀντί -ου. Αὐτά εἶναι ὁ Εὐρώτας, τοῦ Εὐρώτα, ὁ βορράς, τοῦ βορρά καί ὅσα λήγουν σέ -θήρας, π.χ. ὁ χρυσοθήρας, τοῦ χρυσοθήρα, ὁ ὀρνιθοθήρας, τοῦ ὀρνιθοθήρα κ.ἄ. Ἐπίσης μερικά κύρια ὀνόματα, π.χ. Ὁ Σύλλας, τοῦ Σύλλα, ὁ Παλαμᾶς, τοῦ Παλαμᾶ, ὁ Μιαούλης, τοῦ Μιαούλη, ὁ Κανάρης, τοῦ Κανάρη κ.ἄ.

2. Ὅλα τά πρωτόκλιτα οὐσιαστικά στόν πληθυντικό ἔχουν τίς ἴδιες καταλήξεις.

Π.χ. οἱ νεανῖαι, τῶν νεανῖων, τοῖς νεανῖαις, τούς νεανῖας, ὧ νεανῖαι

αἱ χῶραι, τῶν χωρῶν, ταῖς χώραις, τάς χώρας, ὧ χῶραι.

3. Τό α στήν κατάληξη -ας τῶν πρωτοκλίτων εἶναι πάντοτε μακρό σέ ὁποιαδήποτε πτώση.

Π.χ. ὁ κτηματίας, τούς τραυματίας, τῆς ὥρας, τάς χώρας, τάς γλώσσας.

4. Ἡ αἰτιατική καί κλητική ἐνικῶν τῶν θηλυκῶν οὐσιαστ. τονίζονται ὅπου καί ἡ ὀνομαστική καί παίρνουν τόν ἴδιο τόνο. Π.χ. τήν χώραν, ὧ χώρα, τήν πηγῆν, ὧ πηγῆ, ἡ γλῶσσα, τήν γλῶσσαν, ὧ γλῶσσα, ἡ μουσα, τήν μουσαν, ὧ μουσα κ.ἄ.

5. Ἡ γενική πληθυντικῶν τῶν πρωτοκλ. οὐσιαστ. τονίζεται πάντοτε στήν λήγουσα καί παίρνει περισπωμένη. Π.χ. τῶν κριτῶν, τῶν ἐργατῶν, τῶν οἰκιῶν, τῶν ἀσθενειῶν κ.ἄ.

6. Ἡ δίφθογγος αἰ ὅταν βρίσκεται στό τέλος κλιτῆς λέξεως (ἐκτός ἀπό τήν εὐκτική ρήματος, στήν ὁποία θά ἀναφερθοῦμε ἀργότερα) εἶναι βραχεῖα. Π.χ. οἱ ποιηταί, αἱ τιμαί, αἱ ὄραι, αἱ σημαῖαι (ἀλλά τοῖς μαθηταῖς, ταῖς τιμαῖς, ταῖς ὄραις· ἐδῶ ἀκολουθεῖ ς, δέν βρίσκεται στό τέλος τῆς λέξεως τό αἰ, γι' αὐτό εἶναι μακρά συλλαβή) (βλ. καί κανόνες τονισμοῦ).

7. Ἡ γενική καί δοτική τῶν πρωτοκλίτων ὅταν τονίζονται στήν λήγουσα παίρνουν περισπωμένη καί στούς δύο ἀριθμούς. Π.χ. τοῦ δικαστοῦ, τῷ δικαστῆ, τῶν δικαστῶν, τοῖς δικασταῖς, τῆς φωνῆς, τῇ φωνῇ, τῶν φωνῶν, ταῖς φωναῖς, κ.ἄ.

8. Τά οὐσιαστικά πού τονίζονται στήν λήγουσα στήν ὀνομαστ. αἰτιατική καί κλητική παίρνουν ὀξεῖα (ἡ φωνή, τήν χαράν, τάς δωρεάς), στήν γενική καί δοτική παίρνουν περισπωμένη (τοῦ ἀθλητοῦ, τῷ δικαστῆ, τῶν πηγῶν, τῶν δωρεῶν κ.ἄ.).

9. Ἀπό τά πρωτόκλιτα πού λήγουν σέ -ης ἐλάχιστα διατηροῦν τήν κατάληξη -η στήν κλητική. Αὐτά εἶναι ὅσα λήγουν σέ -θης, π.χ. ὧ Μιλτιάδη, ὧ Ἀριστείδη, καί ὅσα λήγουν σέ -ης κύρια μή ἐθνικά, π.χ. ὧ Ἰωάννη, ὧ Ξέρξη, ὧ Αἰσχίνη. Τά ἄλλα λήγουν σέ ᾶ.

Π.χ. πολῖτα, τεχνῖτα, τελῶνα, κ.ἄ. Τό ὄνομα Δεσπότης ἔχει κλητική Δέσποτα.

10. Ὅσα λήγουν σέ -ιτης ἔχουν τό ι τῆς παραλήγουσας μακρό, π.χ. ὁ τεχνίτης, ὧ τεχνῖτα, οἱ τεχνῖται. Ὅσα λήγουν σέ -ατης ἔχουν τό α τῆς παραλήγ. βραχύ π.χ. ὁ ἐργάτης, οἱ ἐργάται, ὁ διαβάτης, οἱ διαβάται (γι' αὐτό καί παίρνουν ὀξεῖα· βλ. κανόνες τονισμοῦ). Ἐξαιροῦνται τά ἐθνικά, π.χ. ὁ Σπαρτιάτης, οἱ Σπαρτιᾶται, ὁ Μανιάτης, οἱ Μανιᾶται, ὁ Τεγεάτης, οἱ Τεγεᾶται. καί ἔχουν τό α μακρό (γι' αὐτό καί παίρνουν περισπωμένη· βλ. κανόνες τονισμοῦ).

11. Τά ἀρσενικά σέ -ιας καί τά θηλυκά σέ -ια ἔχουν τό ι τῆς παραλήγουσας βραχύ (ι).

Π.χ. ὁ ταμίας, ὁ κτηματίας, οἱ ταμίαι, οἱ τραυματαῖαι, ἡ ἐργασία, αἱ ἐργασίαι κ.ἄ.